

“
WE MOETEN NU
WAKEN VOOR
TORENHOGE
AMBITIES DIE
NIETS OPLOSSEN,
MAAR JUIST NIEUWE
PROBLEMEN
CREËREN

JORIS DEUR

ARCHITECT/PARTNER BIJ ZZDP ARCHITECTEN

ADAM SMIT

ARCHITECT/PARTNER BIJ ZZDP ARCHITECTEN

Het ontwerp en de bouw van een nieuw, eigen kantoor op bedrijventerrein Schinkel in Amsterdam, geeft aan dat het goed gaat met ZZDP Architecten. Maar verwacht geen 'ijdeluiterij of opeenstapeling van politiekcorrecte statements' van Joris Deur en Adam Smit. 'Bij ZZDP moet je zijn voor een goed gebouw, punt.'

D

e eerste 'Z' in de naam ZZDP Architecten staat nog steeds voor 'Zanstra', de architect met de voornaam Piet die in 1954 een eigen bureau oprichtte en Nederland in de wederopbouwperiode

voorzag van vele duizenden (atelier)woningen. In de jaren die volgden zou het architectenbureau diverse malen van naam, samenstelling én focus veranderen. In de jaren tachtig en negentig tekende ZZOP, zoals het bureau toen nog heette, voor heel veel kantoren. De laatste jaren zijn ook veel hotels toegevoegd aan het enorme oeuvre van ZZDP, zoals het bureau heet sinds de toetreding van Joris Deur in 2002. In 2009 werd ook Adam Smit eigenaar/directeur, maar tot een nieuwe naamswijziging leidde dat niet.

In de aanloop naar het dubbelinterview heeft Deur heel duidelijk gemaakt dat hij geen artikel wil met allemaal 'pretentieuze teksten en opgeklopt jargon'. 'Dat staat heel ver van ons af. Al die seminars, al die panels, al die congressen, al die artikelen vol ijdeluiterij, jargonterreur en politiekcorrecte statements... Weet je wat mij leuk lijkt? Een architectuurprogramma op televisie, een beetje à la 'Voetbal Inside', waarbij ik als Johan Derksen fungeer en gehakt maak van alle waanideeën en gebakken lucht in de stedenbouw en de architectuur.'

IS HET ZO ERG?

Deur: 'Ja. Nu de crisis voorbij is en het weer goed gaat, zie je iedereen alweer over elkaar heen buitelen met wilde plannen. Het kan niet normaal, moet meteen in de overdrive. Voor je het weet wordt het plan voor de Belle van Zuylen-toren weer uit de kast gehaald, kun je je die nog herinneren? Een 262 meter hoge toren, midden in het weiland... Dan ben je als initiatiefnemer dus echt de weg kwijt. Ander voorbeeld: de wilde plannen rondom en over het IJ die werden gelanceerd nadat NOC*NSF het plan had opgevat om de Olympische Spelen van 2028 naar Amsterdam te halen. Het kon niet gek en ambitieus genoeg. Terwijl het een uitgelezen kans was om grote leegstandsproblemen op te lossen, bijvoorbeeld in Zuid-Oost.'

Smit: 'Geluk bij een ongeluk is dat de crisis dat soort megalomane plannen in de kiem heeft gesmoord.'

TERWIJL DE GROTE STEDEN WEER FEEST VIEREN, LIGT DE PERIFERIE VAN NEDERLAND NOG STEEDS IN DE KREUKELS

Deur wijst op een artist impression van een plan van ZZDP in het centrum van Rotterdam. 'De toren die wij daar willen realiseren is 240 meter hoog. Dat is wél een gezonde ambitie die op die plek, midden in het centrum, een leegstandsprobleem oplost én past bij de ambities van Rotterdam. Jammer is alleen dat die ambities omgekeerd evenredig zijn aan de hoeveelheid geld die ervoor beschikbaar is. In Amsterdam is het precies andersom: je hebt hier veel meer financiële ruimte voor ambities, maar als puntje bij paaltje komt gaat de rem er weer op. Neem de Passenger Terminal Amsterdam (PTA). Eerst ben je jarenlang bezig om toeristen naar Amsterdam te lokken en als ze er dan zijn komt er meteen een tegenbeweging op gang, die nu heeft bedacht dat de PTA een paar kilometer naar het westen moet worden verplaatst.'

Smit: 'Dat had meteen moeten gebeuren.'

Deur: 'Ja, dan waren de bruggen naar Amsterdam-Noord er allang geweest. Neem nou de plannen voor Zeeburgereiland met al die hoge torens. Daar zet ik grote vraagtekens bij. Op papier lijkt het allemaal prachtig, maar hier doet zich een oud probleem voor: zodra het beter gaat in Amsterdam wordt de oude spreidingsstrategie van de gemeente meteen nieuw leven ingeblazen, terwijl de problemen in met name Zuid-Oost en Sloterdijk nog lang niet zijn opgelost. Daar kan nog enorm worden verdicht. Volgens mij moet dat eerst gebeuren. Als Zef Hemel roept dat Amsterdam makkelijk kan groeien naar een metro-pool van 2,5 miljoen mensen lijkt het, getuige de ontwikkelingen op Zeeburgereiland, alsof dat morgen al het geval is en zo is het gewoon niet.'

En dan denken wij: daar gaan we weer! Probleem in Nederland is dat er zodra de economie aantrekt meteen allerlei ambities worden gelanceerd die geen problemen oplossen maar juist nieuwe problemen creëren, voor de toekomst.'

ZZDP DOET DAAR NIET AAN MEE?

Deur: 'Wij hebben Nederland in het verleden voorzien van veel kantoorgebouwen waar we niet trots op zijn. Maar ik durf wel te stellen dat wij nooit achter de verkeerde ambities zijn aangehold. De laatste jaren zijn we vooral bezig de centra van de vier grote steden

ADAM SMIT

JORIS DEUR

te verdichten. Ook daarbij moet je uitkijken, bijvoorbeeld door in Amsterdam heel rigide te roepen: we bouwen alleen nog maar woningen. Het is maatwerk. Per stad moet je kijken waar behoefte aan is. De verschillen tussen Amsterdam en Rotterdam zijn al enorm, laat staan die tussen Amsterdam en Zeist, Almelo of Winschoten. We moeten niet vergeten dat, terwijl de grote steden weer feest vieren, de periferie van Nederland nog steeds in de kreukels ligt.’

GROTE PROJECTEN DOEN JULLIE SAMEN. WAT IS DAN DE ROLVERDELING?

Smit: ‘Joris is heel creatief. En snel: Als ik nog met het eerste ontwerp bezig ben, heeft hij er al drie op papier staan. Hij kan zich goed in de opdrachtgever verplaatsen en weet welk gebaar het best bij welke plek past.’

Deur: ‘Die verantwoordelijkheid wordt ook steeds vaker bij architecten neergelegd, ook al omdat er veel kritischer wordt gekeken naar wat je in de binnenstad doet. Het is veel leuker dan een paar jaar geleden, omdat er veel meer sprake is van één groot speelveld. Bij veel tenders moeten we concurreren met grote, gerenommeerde namen. Dat dwingt je om alles uit de kast te halen. Adam vult mij goed aan omdat hij als geen ander in staat is om ideeën te concretiseren. Om er een realiseerbaar plan van te maken.’

Smit: ‘Joris is degene die met weidse armgebaren een gedurfd plan presenteert en verdedigt.’

Deur: ‘En Adam is degene die de opdrachtgever er vervolgens van weet te overtuigen dat het ook echt kan. In het gepuzzel op de vierkante millimeter dat ook deel uitmaakt van ons vak is hij veel beter dan ik. En hij heeft er veel meer geduld voor.’

WAT IS EEN GOED VOORBEELD VAN ZO'N CO-PRODUCTIE?

Deur: ‘Het Hofplein in Rotterdam. De Shell-toren is getransformeerd in een Spaces, maar er moet ook wat gebeuren met het leegstaande kantoorgebouw ervoor. Daar is een prijsvraag voor uitgeschreven.’

Smit: ‘Het uitgangspunt was: transformatie. Daar hadden we al een ontwerp voor ingediend en er zouden dus de ontwerpen van vier andere bureaus bijkomen. Wij waren de benchmark, ze konden er alleen maar overheen.’

Deur: ‘Toen hebben we het over een heel andere boeg gegooid en een nieuw ontwerp gemaakt waarbij het kantoorgebouw wordt gesloopt, om plaats te maken voor een tweede toren van 185 meter. Met onderin kantoren en bovenin appartementen. De toren komt iets verder van de voormalige Shell-toren af te staan, zodat de twee gebouwen elkaar straks niet meer beconcurreren maar versterken. Of ons ontwerp het haalt is nog niet bekend, maar het zegt wel iets

over onze rol en toegevoegde waarde in het proces: de opdrachtgever verrassen. Door de bestaande situatie heen kunnen kijken en met een nieuwe, creatieve oplossing komen, waarmee je in één klap meerdere problemen tegelijk oplost.’

Smit: ‘In Amsterdam is woontoren State een mooi voorbeeld. We hadden de tender gewonnen met een ontwerp dat eigenlijk schuurde met de stedenbouwkundige uitgangspunten van de gemeente.’

Deur: ‘We hadden braaf voort kunnen borduren op dat wringende stedenbouwkundig plan, maar de locatie in het Amstelkwartier schreeuwde om een gebaar. Om iets onderscheidends. Toen zijn we op de proppen gekomen met de Nederlandse versie van het Flatiron Building in New York.’

Smit: ‘On-Nederlands, in alle opzichten, met op de bovenste verdieping een penthouse van 400 meter mét zwembad dat en passant al die lelijke installaties aan het oog onttrekt.’

Deur: ‘En vergis je niet: we zijn geen dromers. Met dat penthouse met rooftoppool en die strijkijzervorm krijg je alle handen op elkaar en genereer je heel veel publiciteit, maar daarna is het keihard werken om 300 plattegronden te krijgen waar Bouwinvest en Vorm mee de markt op kunnen.’

Smit: ‘Het gaat lukken: naast het expansievat en de warmteterugwin-unit is plaats voor een wasmachine én een droger.’

ALS WE DE GESCHIEDENIS VAN ZZDP ARCHITECTEN GEMAKSHALVE EVEN IN 2002 LATEN BEGINNEN, WAT ZIJN DAN, DWARS DOOR DE CRISIS HEEN, DE SUCCESFACTOREN?

Deur: ‘We hebben een heel duidelijk, consequent profiel: we zijn een gebouwenbureau. Aan alle andere flauwekul hebben we nooit meegedaan, bij ZZDP moet je zijn voor een goed gebouw, punt. Maar wel een voorgrondgebouw: aan achtergrondgebouwen doen we niet.’

Smit: ‘De laatste jaren staan we bekend als ho-telexperts, maar in feite maakt het niet uit wat voor functie het gebouw krijgt. We kunnen alles aan.’

Deur: ‘We nemen ons vak uiterst serieus en zijn er goed in, maar we kunnen het ook relativeren. **Hoe mooi het project ook is waar ik aan werk, als Ajax op zondag heeft verloren ben ik strontchagrijnig.** Dan heb ik even geen zin in een artist impression met een stralend blauwe lucht.’

Adam: ‘Het is in de architectuur vaak zo vreugdeloos, zo pretentius, zo esoterisch. Daarmee vergeleken staan we bij ZZDP stevig met beide benen op de grond. Dat komt ook omdat Joris en ik zulke verschillende persoonlijkheden zijn en elkaar misschien wel juist daarom zo goed aanvullen.’

CV's

Naam

Joris Deur

Functie

architect/partner bij ZZDP Architecten (sinds 2002)

Vorige functies

architect/eigenaar

Joris Deur Architecten

(1993-2002), architect

bij Murphy/Jahn

(1988-1992)

Opleiding

studie Architectuur

aan TU Delft

Thuisfront

getrouwd, twee

kinderen

–

Naam

Adam Smit

Functie

architect/partner bij

ZZDP Architecten

(sinds 2009)

Vorige functies

architect bij ZZDP

Architecten (2003-

2009), architect bij

Allies and Morrison

(2001-2003), architect

bij Skidmore Owings &

Merrill (1999-2001)

Opleiding

Diploma in Architec-

ture aan University

College London, studie

Economie aan UvA,

studie Architectuur

aan TU Delft

Thuisfront

getrouwd, twee

kinderen

–

Welke ambitie op architectonisch of stedenbouwkundig gebied zou je graag een keer realiseren?

Deur: ‘Een nieuw

ontwerp voor Schiphol

maken. Het zit al hele-

maal in mijn hoofd, ik

weet precies hoe ik het

ga aanpakken.’

Smit: ‘We hebben drie

woontorens ontworpen

AL DIE SEMINARS, AL
DIE PANELS, AL
DIE CONGRESSEN,
AL DIE ARTIKELEN
VOL IJDELTUTTERIJ,
JARGONTERREUR EN
POLITIEKCORRECTE
STATEMENTS...
DAT STAAT HEEL VER
VAN ONS AF

Deur: 'Als we een prijsvraag niet winnen, kan ik mijn teleurstelling nauwelijks bedwingen. Adam blijft dan heel rustig, gelaten bijna.'

Smit: 'Bij mij komt die teleurstelling een paar dagen later. Dan nog: ook al hebben we niet gewonnen, om wat voor reden dan ook, ik weet dat er met ons ontwerp niets mis was. De lat ligt bij ons nog veel hoger dan bij onze opdrachtgevers. Met ZZDP hebben we inmiddels een niveau bereikt waarbij mijn ambitie is om projecten te realiseren waarover ik zelf tevreden ben.'

INHERENT DAARAAN IS DAT JULLIE SOMS KRITISCH ZULLEN ZIJN OVER ONTWERPEN VAN COLLEGA'S...

Deur: 'Natuurlijk. En à la Johan Derksen ben ik niet iemand die zijn mening onder stoelen of banken steekt. Dat iemand hard en direct overkomt, wil niet zeggen dat hij er niet goed over heeft nagedacht. Laatst zat ik in een forum dat discussieerde over Tripolis van Aldo van Eyck. Iedereen liet zich heel genuanceerd uit, tot ik aan de beurt was. Meteen slopen, heb ik gezegd. Aldo van Eyck of niet, het is een lelijk gebouw dat de schoonheid van zijn eigen Burgerweeshuis vertroebelt. Als je het weghaalt zijn de mogelijkheden op die plek ongekend.'

Smit: 'Aan transformeren om het transformeren doen wij ook niet mee. Als we denken dat sloop beter is, zoals bij dat kantoorgebouw aan het Hofplein, zeggen we dat ook.'

Deur: 'Zoals we het ook zullen zeggen als we

vinden dat het zonde is om een gebouw rigoureuus te transformeren. Daar is het voormalige KPN-kantoor in Sloterdijk een goed voorbeeld van. Dat gebouw is gedateerd, maar mooi gedateerd.'

Smit: 'En dus herontwikkelen we het tot een hotel dat het kloppend hart vormt van een prachtige gebiedsontwikkeling, met onder andere een Holland Casino, die Sloterdijk een enorme boost geeft. Tegen de A10 aan komt een bovengrondse parkeergarage waarvan mijn zontje van negen gister zei: papa, daar moet je een grote tekening ophangen! Dat is dus precies wat we gaan doen: honderd meter lang en zes meter hoog wordt het een enorme eyecatcher.'

WOONGEBOUW STATE TOONT AAN DAT JULLIE NIET BANG ZIJN OM MOOIE GEBOUWEN ALS INSPIRATIEBRON TE GEBRUIKEN. ZIJN ER MEER INSPIRERENDE GEBOUWEN IN NEW YORK?

Smit: 'De turbinehal in het Tate Modern. De power van die ruimte is zo enorm, dat mensen er speciaal voor naartoe komen. De kunstwerken nemen ze bij wijze van spreken op de koop toe.'

Deur: 'Rockefeller Center. Een briljante ontwikkeling, die zijn tijd ver vooruit was. Met het Rockefeller Center heeft architect Raymond Hood de perfectie benaderd. In Nederland komt heel in de verte de Omval aan de Amstel er enigszins bij in de buurt. Sowieso heeft dat deel van Amsterdam de potentie om in de toekomst uit te groeien tot hoogwaardig stedelijk gebied.'

aan de Coolsingel in Rotterdam. Het zou geweldig zijn als het lukt om er één te realiseren.'

Welke architect heeft je geïnspireerd?

Deur: 'Helmuth Jahn.'

Smit: 'Gordon Bunschaft.'

Jullie hebben allebei een paar keer meegedaan aan de Dam tot Damloop. Wat zijn de pr's?

Smit: '1 uur 10, in 2016.'

Deur: '1 uur 24. Maar dat is lang geleden, nog voor de crisis.'

Van welk recent opgeleverd gebouw ben je onder de indruk?

Deur: 'Het moet nog gebouwd worden, maar naar een ontwerp van Rem Koolhaas wordt het Nhow-hotel in Amsterdam een absolute topper. Nog bruter en mooier dan De Rotterdam.'

Smit: 'Je haalt me de woorden uit de mond. Het mooie is dat hij zich heeft laten inspireren door zo'n reclamezuil met van die driekantige reclameborden. Geen hoogdravende ontwerpfilosofie, nee: een reclamezuil.'

**AAN FLAUWEKUL
DOEN WE NIET,
ZZDP IS EEN
GEBOUWENBUREAU**

